

תורה אור השלם

- ↑ ואנחנו עשים במלאכה ונחצים מחזיקים בקדושים מעלות השחר עד צאת הבוכבים: נחמיה ד טו
- ↑ גם בעת ההיא אמרתי לעם איש ונצרו ולינו בתוך ירושלם ותיז לנו חלילה משקר ורדיוס מלמלה:

נחמיה ד טו

מוסף רש"י

במערבא. גאון ישראל (ב"ר א.) דמוחשבי. מעריצין (מגילה כ.). ומקדמי. מקדמין (שם). ת"ש והיו לו הלילה משמר. ש"מ כל זמן שעוסקים בתלמוד קרי יום ולא קדמנותא ומשכחת (שם). בדרך עין. שבעיר קרית עין בציפורי ולא בחקוק (שבת דף.). זה נבנה וזה ירצה. הלילה נכנס והיום יוצא. יוצא זה עם נטיסת זר, כשהם מתפזרים קרי צין השמשות וכל מקומי כפי הו יום מנציל (שם).

רבינו הגנאל

ורמינהו מאימתי וכו' משהעני נכנס לאכול וכו' עד שעה שעומד ליפטר מתוך סעודתו. הכי גורמין: עד שעה שעומד לישן.

רב ניסים גאון

הכנענים כדכתב (ויקרא כב) וכן כי יקנה נפש ומורש (יבמות ט"ו) מנין לכהן ששוא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה נפש ומנין לאשרו שקנתה עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה נפש עבד כספו ואסור לאכלו בלא רחיצת ידים ואינה מותרת לטבול יום אלא עד צאת הכוכבים ואם נפל חלק אחד של תרומה לתוך צ"ט חלקים של חולין נאסר הכל לישראל ונעשה הכל בתרומ' שאין לישראל היתר לאכלה ואינה מותרת אלא לכהן בלבד אבל אם נפל אחד של תרומה לתוך ק"ש של חולין מפורש ממנו חלק אחד וגזתו לכהן והשאר פותר לישראל הוי אלו בתרומה מה שאין כן במשעבדנתן (בבבוי"פפ"ב טשה א') התרומה ובבבוי"ב נכחי בהן הן חייבין עליון מיתה וחומש ואסורין לזרים ועלין בא' ומאה וטענין רחיצת ידים והעבד שמש הוי אלו בתרומה ובבבוי"ב מה שאין כן במעשר. והחומר' ישיבן בקודש שהוא קריו וקרבן מפני שמקריב ממנו אמוריו והחלבי על גבי המזבח ואם תהיה מחשבת בהן המקריבין באחת מהעבודת הארבע שחן שחיטה וקבלה והולכת ודורקה אם מחשב בשחיטה לזרוק דמה או להקטיר אמוריה למזרת אותו היום או אם יחשב באחת הארבע העבודות לזכל הימנה כוית בשר חוץ לזמנו נעשה אותו הובח פיגול ונפסל במחשבת שחשב בשעת עבודה כדכתוב (ויקרא ז) לא יחשב לו פגול ודרשין (נבחים ד כ"ט) במשעבד נפסל וכן מה שישחירי ממנו עד שיפבור הנת והזמן הקצוב לו כבר נעשה נותר כדכתב (ויקרא י"ט) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר וגו' הפגול והנותר אם אוכל אדם מהן כוית במזיד חייב כרת ובשוגג חייב חטאת כדתנן (כריתות דף ב') ל"ו כריתות בתורה ומזון האוכל את דם ונותר ופגול על אלו חייבין על זדון כרת ועל שוגגתם חטאת וכן גמי האדם הטמא אם יאכל כוית בשוגג הקדשים במזיד חייב כרת כדכתב' (ויקרא ז') והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים' (וגו' וטומאתו עליו ונכרתה) ואם מבשר אכל חייב קרבן עולה ויורד היינו שאמר בו הכתוב (שם ה') ואם לא תגיע ידו ואם לא תשיג ידו וכל קרבן שחלק בו הכתוב בין עשיר לעני נקרא עולה ויורד והחטאת המתחייב בה על החלב ועל הדם והפגול והנותר וכלל המגזיין במשנתנו היא חטאת קבועה בין דל בין עשיר שיון בה ואיתיה לפירושיה דקרבן עולה ויורד המתחייב בו טמא שאכל את הקודש בפרשת (ויקרא ה') ונפש כי חטאת ושמעה בפסוק שני ונפש אשר תגע בכל דבר טמא לפי שהשלמים הענין בפסוק השלישי וכתביו ונעלם ממנו והוא ידע ואשם וכשאנו מעיינין באלו הפסוקים אין אנו רואין בהן זולתי זכרון הטומאה לא יותר וכבר ידענו כי כל אדם מירשאל אם הוא נוגע בדבר טמא אינו חייב אלא לטהר בלבד ואין עליו חטא בזה הדבר ולא

דִּילְמָא ביאת אורו הוא. פי' רש"י עד שזרח אורו של יום השמיני ומא' וטהר טהר גברא שיטהר האיש בהצלת קרבנותיו. ומימא לפירושו לפרוך אהיהו להערל (דף עד:) דהעריצ שמשו אוכל בתרומה וכו' מגלן דציאת שמשו הוא. ועוד היכי מלי למימר דמיירי צוריתה דלי צוריתה הוא הוה מלי למכתב בקרא חרח השמש וטהר כמו ממזרח השמש (גמדרב כה) או לשון יליאה כמו השמש יאל על הארץ (בראשית יט) ^(א) ונקט בקרא וצא השמש אלמא דהיינו שקיעת החמה. ועוד דצמון קא מציעא ליה האי וצא השמש אי ציאת אורו הוא ופשיט מצרייתא זכר לדבר וכו' תפשוט ממתניתין (דנעניס פ"ד) העריצ שמשו אוכל בתרומה אלמא דהיינו ציאת שמש. וי"ל דה"פ מנאלי דהאי וצא השמש וטהר ציאת שמש הוא ממש ומא' וטהר טהר יומא דהיינו זאת הכוכבים דילמא ציאת אורו הוא דהיינו תחלתה של שקיעת החמה והוא תחלת הכנסתה צרקיע ועדיין יש שהות ציוס ^(א) חמש מילין עד זאת הכוכבים ומא' וטהר טהר גברא והסתא למתניתין דהערל לא קשה מדי דמלי למימר ^(ה) העריצ שמשו דהתם היינו ציאת אורו ואף מהתם לא תפשוט דהיינו זאת הכוכבים. משום הכי אינטיריך לאמזיי הכא בצרייתא דזאת הכוכבים:

אם בן י"מא קרא ויטהר. אף על גב דצממה מקומות כתיב וטהר. התם ליכא למיטעי אלל הכא דליכא למיטעי הוה ליה למכתב ויטהר: **משעיה** שהעני נכנס **לאבוב פתו במלח**. תימא **"עני גופיה *מתי יתפלל דהא אחרת זמן אכילתו היינו זמן ק"ש וכיון שצא זמן ק"ש אסור להתחיל צעודה עד שיתפלל ברישא דתניא לקמן (דף ד:) וקורא ק"ש ומתפלל ואוכל פתו ומבדק וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ויש לומר דזמן תפלה הוי קודם לזמן סעודה דלאו דוקא משעני נכנס לאכול אלא פורתא מעיקרא קאמר שעד שיכניו לו סעודתו יקרא ויתפלל: **אע"פ שאין ראייה דבר**. ראייה גמורה אינה דהא לא מיירי**

התם לענין ק"ש **"ואי ס"ד דעני קדים רבי חנינא היינו ר' א"עיו**. ולא מלי למימר דעני קדים לקדוש היום או קדוש היום קדים לשעורא דעני. דלא מתגברא לחלק כל כך צשעורי זמן שכיבה בדלל זמנים הללו **אית ציה: אמר ציה ר' יהודה ויהא כהנים מבעוד יום הם טובלים**. תימא תיקשי ליה לנפשיה שהרי פלג המנחה מצעוד יום היא והוא אומר (לקמן דף ס.) מיד כשיעבור פלג המנחה הוי זמן תפלת ערצית. ויש לומר דלדידיה לא קשיא דלא דריש צשכנך וצקומך אלל לרצנך דרשי קשיא דאינו זמן שכיבה: **השמשות דרבי יוסי קא אמינא דאמר א**

רבי יוסי בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו קשיא בסיפיה דההיא מתי' שהוכרנה (כריתות דף ב') חוץ מן הטמא מקדש וקדושי שהוא בעולה ויורד והוא שיתיה לו ידיעה בתחלה כי אותו הבשר קודש הוא וגם היתה לו ידיעה בטומאה שנטמא בה ובשעה שאכלו שגג באחת מהן או בשתיהן ואח"כ גרע לו אותו הדבר שכבר שגג בו כדתנן (שבוותן דף ב') כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים הוי אלו בעולה ויורד ומי ששחט דבר אחד מקדש המזבח חוץ לעזרה או הקטיר מהם כלום בחוץ חייב כרת כדכתב (ויקרא י"ז) איש איש מבית ישראל אשר ישחט [ונגו'] ואל פתא אהל מועד לא הביאו ומי שנהגה מהן שזה פורטה בשוגג נתחייב באשם מעלות כדכתב (שם ה') נפש כי תמעול מעל וחסאתה בשגגה וגו' והאונן גמי אמי מותר לו לזכל מהם כלום דגמר ליה מקל וחומר ממעשר כסף ^(ב) אלו המדות עדיפין הקדשים מן התרומה וגו'ר' רבנן דאית להו מדות אחרות שהן עדיפין בהן מן התרומה אין אנו מאריכין להזכירם לפי שהן נכללות בזה המשנה דמס' חגיגה (דף כ') דתנן חומר בקודש מבתרומה וכו' ולמדנו מגמרא דרבנן כללי דתרומה יש לה יתרון על המעשר ומעלתה למעלה ממעלתו שכתוב חייב עליה מיתה כדכתב (ויקרא כ"ב) וצומו בו כי יחללוהו והמעשר לא חייב עליו יותר מהמלקות על האוכל מעשר טמא כמו ששנן (יבמות דף ט"ג) אכלו בטומאת עצמו לוקח מה שאין

מאימתי פרק ראשון ברכות

דילמא ציאת אורו. שיאור השמש ציוס השמיני ויטהר האיש עצמו בהצלת קרבנותיו ואחר יאכל: **אם כן**. דהאי קרא וטהר לשון זווי הוא נימא קרא ויטהר מאי וטהר: **אדני**. לשון עבר תפסנה מן העולם השמש: **מצרייתא**. דקמתי לקמן צשמעתין משעה שהכהנים ^(ט) נכנסין לאכול בתרומתן וראיה לדבר זאת

הכוכבים ש"מ אין כפרתן מעכבתן: **משהעני**. שאין לו נר להדליק צסעודתו: **סיפא דראי פליגא אמתני**. דקמתי הכא עד שעה שעומד ליפטר מתוך הסעודה והיינו לא כר' אליעזר ולא כרצנן ולא כרצנ גמליאל. דדריש ובשכנך תחלת זמן שכיבה ובמתני' מנן עד סוף האשמורה הראשונה: **עני וסב**. עני כל לילותיו וסבן טמא לאכול בתרומה: **חד שעורא הוא**. זאת הכוכבים: **צערי צצמות**. ממחרין לסעודה שהכל מוכן: **שאין ראיה לדבר**. שהיוס כלה צזאת הכוכבים זכר לדבר איכא: **דמתשי**. ועושין מלאכה צזילה משקיעת החמה עד זאת הכוכבים: **ומקדמי**. ומשכימין קודם היום דלימא יוס לא הו עד הכן החמה הוה יוס מקדימין דהא ששחר דהוי כמו מהלך ה' מילין (פסחים דף כ"ג): **"ס"פ וסיה לנו הלילה משמר**. מדקאמר והיוס מלאכה אלמא האי דעבר מעלות השחר עד זאת הכוכבים יוממא הוא. וזכר לדבר איכא דכל עם מלאכה קורא הכתוב יוס: **קס"ד**. רוצ צני

אדם ^(א) היינו ענייס כלומר צני אדם צערי צצמות וענייס צימות החול **חד שעורא הוא: משעה שקדש היום צערי צצמות**. היינו צין השמשות **ספק יוס ספק לילה וכיון דספק הוא קדש היום מספק: משעה שהכהנים עוצלים**. היינו קודם צין השמשות כדי שיהא להם קודם צין השמשות הערב שמש והכי אמרינן צצמה מדליקין (שבת לה.) דזמן הטעילה קודם צין השמשות עומט: **והלא כהנים מצעוד יוס הם עוצלים**. רצי יהודה לטעמיה דלמר צצמה מדליקין^(ב) צין השמשות כדי מהלך חצי מיל קודם זאת הכוכבים קרוי צין השמשות והוי ספק הלכך טעילה דמקמי הכי מצעוד יוס הוא ולא זמן שכיבה הוא ולקמן מפרש מאי אהדר ליה רצי מלי: **ננסינן להסב**. אית דלמרי צימות החול ואית דלמרי צצצמות מכל מקום מלאחר הוא ^(ג) (לכולם): **ופי מעיניהו מאוחר**. ^(ד) (לכולם) דעני או דכהן: **ה"ג אי ס"ד דעני קודם ר' חנינא היינו ר' אליעזר**: צין השמשות דר' יהודה ^(א) מהלך חצי מיל לפני זאת הכוכבים ודרצי יוסי כהרף עין לפני זאת הכוכבים ורצי מאלי כרצי יוסי ס"ל וכי טעיל מקמי הכי סמוך לחשכה הוא וזמן שכיבה קרינן ציה: קשיא

אמר מר אמר ליה רבי יהודה והלא כהנים מבעוד יום הם טובלים שפיר קאמר ליה רבי יהודה לרבי מאיר ורבי מאיר קאמר ליה מי סברת דאנא אבין השמשות דידך קא אמינא אנא אבין קשיא

בסיפיה דההיא מתי' שהוכרנה (כריתות דף ב') חוץ מן הטמא מקדש וקדושי שהוא בעולה ויורד והוא שיתיה לו ידיעה בתחלה כי אותו הבשר קודש הוא וגם היתה לו ידיעה בטומאה שנטמא בה ובשעה שאכלו שגג באחת מהן או בשתיהן ואח"כ גרע לו אותו הדבר שכבר שגג בו כדתנן (שבוותן דף ב') כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים הוי אלו בעולה ויורד ומי ששחט דבר אחד מקדש המזבח חוץ לעזרה או הקטיר מהם כלום בחוץ חייב כרת כדכתב (ויקרא י"ז) איש איש מבית ישראל אשר ישחט [ונגו'] ואל פתא אהל מועד לא הביאו ומי שנהגה מהן שזה פורטה בשוגג נתחייב באשם מעלות כדכתב (שם ה') נפש כי תמעול מעל וחסאתה בשגגה וגו' והאונן גמי אמי מותר לו לזכל מהם כלום דגמר ליה מקל וחומר ממעשר כסף ^(ב) אלו המדות עדיפין הקדשים מן התרומה וגו'ר' רבנן דאית להו מדות אחרות שהן עדיפין בהן מן התרומה אין אנו מאריכין להזכירם לפי שהן נכללות בזה המשנה דמס' חגיגה (דף כ') דתנן חומר בקודש מבתרומה וכו' ולמדנו מגמרא דרבנן כללי דתרומה יש לה יתרון על המעשר ומעלתה למעלה ממעלתו שכתוב חייב עליה מיתה כדכתב (ויקרא כ"ב) וצומו בו כי יחללוהו והמעשר לא חייב עליו יותר מהמלקות על האוכל מעשר טמא כמו ששנן (יבמות דף ט"ג) אכלו בטומאת עצמו לוקח מה שאין

מסורת הש"ס

- ↑ מוספתא ברכות רפ"ק, (א מגילה כ., א שבת לד: [נדה ג.ג.], ד) [שבת לד: ע"ט היעזר ועין רש"י נג. נג. ד"ה ביה"ש פ"א, (א) רש"י מ"ז, (א) רש"י מ"ז, (א) כדל"ה פסחים כ"ג, (א) [ועין תוס' מגילה כ: ד"ה וסיה],

הגהות הב"ח

- ↑ (א) גב' והדר פשטי ליה מצרייתא: (ב) רש"י [ד'י' מנציה כה] וכו' שהכהנים זכריים לאכול בתרומתן סימן לדבר צזאת: (א) תוס' ד"ה דילמא וכו' על האין מדקבט בקרא וצא השמש וכו' מצרייתא סימן לדבר: (ד) בא"ר העריצ שמשו דהתם (היינו ציאת אורו) מנצט אלו מוקפים בתלמי לילה ונכנס צזלו ס"א היינו לאו דקרא שקיעת החמה:

גליון הש"ס

גב' *טהר יומא. עמ"ס רפ"ב דנחום ד"ה וטב"י: ברה"ש. מרחי"ב *אחר תיבת ביה"ש. אלל קשה לי הא צצבת שם איתת דלר"י שער צצבים צ' מלמי או ג' רציעי מיל וצ"ע: תוס' ד"ה משעה כו'. מתי הפלל כו'. וכו' צעני עו"ג יחזי שעורא. כספר מדות יעקב צסס גליון תוס' צצ"י:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה קס"ד. היינו ענייס. צ"ל אית: [ב] שם ד"ה צין השמשות. מהלך חצי מיל. צ"ל יתור מתני מיל. לכה מתי תלמי מיל וצ"י ג' רציעי מיל (שם ל"ד):

מוסף תוספות

א. בתוס' ד"ה ש"ש כתב, והעני מת' יקרא ק"ש וכי בענייתו נכריים איכא שיעורא למכילתיה (עין בבה"ש ט.) ב. בתוס' ד"ה ש"ש כתב, דלא מותרת ליה לחלק כ"כ בשעורי זמן שכיבה בקודם צצאת הכוכבים.

רב ניסים גאון (המשך)

אשמה אלא אם כן עשה דבר גורם לו אשמה ופשע שמתחייב עליו להתכפר בקרבן ולא מצטני פשעוטן של כתובים הללו כלום מזה הדבר אבל העתיקו לנו וברכותיו ז"ל פירושן של דברים הללו וביורוק והגידו לנו אי זו פשע בטומאת מקדש וקדושי והוא וזמא היא אכילת בשר הקודש או ביאת המקדש דכתבי' (שבוותן דף ו') ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדושי והוא ונעש על הטומאה וחייב קרבן על הטומאה מה כשהיה ונעש על הטומאה על טומאת מקדש וקדושי אף כשחייב קרבן על הטומאה על טומאת מקדש וקדושי ומי שנגע בדבר מכל הטמאות הנזכרות ככתובין ואכל כוית מבשר הקודש בשוגג או נכנס למקדש בשוגג נתחייב קרבן עולה ויורד דקדמתי בסיפיה דההיא מתי' שהוכרנה (כריתות דף ב') חוץ מן הטמא מקדש וקדושי שהוא בעולה ויורד והוא שיתיה לו ידיעה בתחלה כי אותו הבשר קודש הוא וגם היתה לו ידיעה בטומאה שנטמא בה ובשעה שאכלו שגג באחת מהן או בשתיהן ואח"כ גרע לו אותו הדבר שכבר שגג בו כדתנן (שבוותן דף ב') כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים הוי אלו בעולה ויורד ומי ששחט דבר אחד מקדש המזבח חוץ לעזרה או הקטיר מהם כלום בחוץ חייב כרת כדכתב (ויקרא י"ז) איש איש מבית ישראל אשר ישחט [ונגו'] ואל פתא אהל מועד לא הביאו ומי שנהגה מהן שזה פורטה בשוגג נתחייב באשם מעלות כדכתב (שם ה') נפש כי תמעול מעל וחסאתה בשגגה וגו' והאונן גמי אמי מותר לו לזכל מהם כלום דגמר ליה מקל וחומר ממעשר כסף ^(ב) אלו המדות עדיפין הקדשים מן התרומה וגו'ר' רבנן דאית להו מדות אחרות שהן עדיפין בהן מן התרומה אין אנו מאריכין להזכירם לפי שהן נכללות בזה המשנה דמס' חגיגה (דף כ') דתנן חומר בקודש מבתרומה וכו' ולמדנו מגמרא דרבנן כללי דתרומה יש לה יתרון על המעשר ומעלתה למעלה ממעלתו שכתוב חייב עליה מיתה כדכתב (ויקרא כ"ב) וצומו בו כי יחללוהו והמעשר לא חייב עליו יותר מהמלקות על האוכל מעשר טמא כמו ששנן (יבמות דף ט"ג) אכלו בטומאת עצמו לוקח מה שאין

(ב) אולי צ"ל כ"ספ עטול יוס וצחיס קא ע"ה.